

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 89. szám
2016/4.

Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 ÉrtesítőjeFőszerkesztő:
Tóthpál Tamás

(tothpaltamas@gmail.com)

Szerkesztők:

Pál Gyöngyi, Szima Csilla

Az idén 125 éves az EKE

■ 125 éve, 1891. január 12-én, az Erdélyi Magyar Köz-művelődési Egyesület égisze alatt, annak erkölcsi és anyagi támogatása mellett alakul meg mintegy 600 taggal az Erdély(rész)ji Kárpát-Egyesület. Alapszabályszerű működését az év május 12-én kezdte el, melynek jubileumi évfordulóját idén a várfalvi EKE-várban ünneplik az ekések. Dualista berendezésű monarchiás fénykorában egyesületünknek 35 osztálya, 200 ügyvivősége és a pártolókcal, gyűjtőkkel és adakozókkal együtt közel 3500 tagja, egész Erdélyt behálózó tizenkét menedékháza, Mátyás király születési házában Kárpát múzeuma, folyóirata volt. A hatósági akadékoskodások ellenére a két világháború között is folytatta korántsem elhanyagolható jelentőségű tevékenységét. Az egyesület 1948-as erőszakos megszüntetéséig és teljes vagyona elvesztéséig az EKE céljait a legnehezebb viszonyok közt is megvalósítani törekedő elnökei voltak: gr. Bethlen Bálint (1891–1899), br. Feilitzsch Arthur (1899–1906), Heppes Miklós (1906–1908), gr. Lázár István (1908–1920), dr. Haller Gusztáv (1920–1923), dr. Szádeczky Kardoss Gyula (1924–1930), dr. gr. Logothetti Oreszt (1930–1933), dr. Péter Béla (1933–1935), Bors Mihály (1935–1937), dr. Tavaszy Sándor (1937–1940), dr. Balogh Ernő (1940–1945), Vámszer Géza (1945–1948).

Akárcsak 125 évvel ezelőtt a Kárpát-egyesület alappondolata, úgy egy évszázaddal később újjáalakulása szintén kincses városunkból indult ki. Az idén immár az újjáalakulásnak is a 25. évfordulóját ünnepeljük. Az EKE – Kolozsvár 1891 negyed évszázadon át kísérte végig Kolozsvár turistatársadalmát a túraösvényeken. Elnökei – Tövissy József (1991–1993); Jablonovszky Elemér (1993–1997) Gyurka László (1997), Prezensky Tibor (1998–2008), Vekov Károly (2008–2013), Ambrus Tibor (2013–2015), Szima Márton (2016-tól) – bölcs vezetése alatt intézményépítés és értékkalkoló munka jellemezte, jelentős hatással erdélyi turistatörténetünkre és kultúránkra. Szerkesztőségünk nevében is: Isten éltesse az idők végeztéig az Erdélyi Kárpát-Egyesületet!

Tóthpál Tamás

Vad völgyek, barlangok, hóvirág- és tűzikerétek*Misid-völgye és az Erdődámos-Ponoraş karsztfennsík*

PÁL GYÖNGYI

Március 20-án, a tavasz és tél határán a Királyerdő-hegység északi részén, a Vársonkolyos közelében levő Misid-völgybe kirándultunk, a túrát Vlád Pál szervezte. Ez az időszak, a csillagászati tavasz és a tavaszi napéjegyenlőség ideje, ilyenkor emelkedik az átlaghőmérséklet, hosszabbodni kezdenek a napok, felélénkül az élet, virágba borulnak a növények, kiszélesednek az erdők és a mezők.

A Misid-völgy vadregényes szoros, benne folyik a Kisbarátka (Bratcuța), amely a Jád-patakhoz hasonlóan a Sebes-Körös mellékveze. A Nagy Magyar-barlang mellől indultunk, függőhídon átkeltünk a Sebes-Körösön. A Misid-völgy igazi turisztikai élményt jelent a természet szerelmeseinek. Az egykori erdőkiérmelő kisvasút felszámolása után a völgy visszanyerte eredeti szépségét, megőrizte vadregényességét. A Misid-patak beömlése a 465 m magas Simon-dombot félkörben megkerülő Sebes-Körös és az alatta átszelt vasúti alagútnál, a híres Szelek-barlangjánál (Peștera Vântului) és a Nagy Magyar-barlang (Peștera Ungurului) közelében van. A sodronykötélből készült lengőhídon való átkelés máris próbára tette a túrázókat bátorságát, de az igazi kaland csak ezután kezdődött: következtek a gyalogos patakátkelések. Erre gumicsizmákkal készültünk fel, de a sebes sodrású vízen még így sem volt könnyű dolgunk. Lépkedtünk is nagy óvatossággal, hogy elkerüljünk egy kellemetlen hideg fürdőt a patakban, végül szárazon úsztunk meg az átkeléseket. A völgy maga csodálatosan szép, kár hogy a szoros vége felé lecsupaszított hegyoldal bontotta meg összhangját, ott kivágták a fákat, pár évvel ezelőtt még erdő borította azt a részt is.

A patak baloldali mellékága, a Bükkös (Făgetel) beömlésénél befejeződik a tulajdonképeni szoros. Az időjárás szép tavaszias volt. Hóvirágok, primulák, kék jácintok, erdei sáfrány virítottak lépten-nyomon, nem győztük csodálni és fényképezni őket, meg a tiszta, kék eget és a csobogó patakot, amely kis zuhatagokat képezve igyekezett lefelé.

Sziklaképződmény tövébe értünk, ahol mohás kövek közt több ágra szakadt patakocskák csordogáltak. Köves ösvényen kapaszkodtunk tovább, és hamarosan feljutottunk a Bíró Lajos-bar-

Megúsztuk szárazon az átkeléseket: nem volt hideg fürdő!

lang (Peștera Moanei) kettős kapujához, 500 m tengerszint fölötti magasságban, amelynek vízfolyásos járatában az első 100 m különösebb felszerelés nélkül, gumicsizmával is járható. A barlangban denevéreket láttunk, ilyenkor még hibernálnak. A barlang felett 30 m-rel ennek a felső, száraz járata található, melyhez meredek erdei kaptalon jutottunk fel, a csúszós oldalra ágakba, gyökerekbe kapaszkodva. A szűk barlangszájat széles járat követi, itt sokkal szebb cseppkőképződményeket láthattunk, mint az alsóban. A felső barlang (Peștera Lesiana) 128 m hosszú. A barlangok megtekintése után felkapaszkodtunk a felette levő platóra, a 729 m-es Hapatag-hegy oldalában.

A tetőn, a kellemes nap-sütésben ebédszünetet tartottunk, kicsit megpihentünk, bakancsra cseréltük a gumicsizmákat, majd folytattuk utunkat. Elhaladtunk egy gazdaság mellett, ahol teheneket neveltek. Fűves réteken, és nyírfaerdőkön haladtunk tovább a fennsíkon. Egy töbör (dolina) mélyedésében a nedvesebb talajon tűzikerékre bukkantunk, kicsit távolabb hóvirágszőnyegben gyönyörködhattunk. Nemsokára, úgy háromnegyed óra járásra a Ponoraş-barlanghoz jutottunk. Eleinte csak egy völgyet láttunk, mely keresztelte utunkat, az oldalban sűrű bozót, melyen nehéz lett volna keresztüljutni, ezért megpróbáltuk bal-

ról megkerülni. Nem is völgy volt, hanem víznyelő, egyik oldala meredek sziklafal, aljában szűk nyíláson tűnik el az itt összegyűlő víz. A térkép szerint a Ponoraş víznyelőnél voltunk, amely hatalmas barlangot rejt maga alatt, a Ponoraş barlangot, egyikét a legszebb cseppkőbarlangoknak. A barlang védett, nem látogatható. A Királyerdő-hegység északi részén, keletről a Barátka, nyugatról a Misid-völgye által határolt karsztkomplexum a Ponoraş-Damiş plató. E karsztfennsík két egymástól jól elhatárolt részre osztható, melyek sajátos vízhálózattal rendelkeznek: a Toia-barlang-Damişenilor karsztforrás és a Ponoraş-barlang-Brăcanilor-forrás. Öt víznyelőből álló rendszer alakult ki itt, melyből kettő állandó, három időszakos jellegű. Ezekben tűnt és tűnik el a medence víz-állománya, amely kialakította a Ponoraş barlangot. A barlang bejáratát, a nyelő tövében, Csoltkó Lajos vezette több bontótúra alkalmával a Kolozsvári Amatőr Barlangász Klub fedezte fel 1978-ban. A barlang neve a „ponor” délszláv eredetű szóból származik, ami nyelőt jelent, és a hozzá csatlakoztatott „-ás” kicsinyítő képzővel nyelőkét, kicsi nyelőt jelent. A ponorási karsztfennsíkon bontással bejutottak a 3851 m hosszú Ponorás (Ponoraş) barlangba, hazánk egyik legszebb barlangjába. Képződményeinek

szépsége és formai gazdagsága a Várfuraş-barlanghoz hasonló. A kutatások tovább folytak éveken keresztül, addig ismeretlen járatokat fedeztek fel, a barlang összhossza 6 km körüli. Sikertelenül próbálták meg eljutni a barlangig, hogy védett barlangot nyilvánítsák. A barlang védelme céljából a KABK két vas-kaput helyezett el. A Ponoraş hidrológiai jelentősége nagy, mivel a felszíni vizeket gyűjti össze. Vízét szivattyúházakon keresztül Barátka község vízellátására használják.

Megkerültük a hatalmas víznyelőt, és Erdődámos felé folytattuk utunkat. Erdőkben, erdőszéleken és réteken keresztül baktattunk, hosszú kilométereken át, míg elértük Erdődámos elszórt házait, és megpillantottuk a völgyben a Barátka Belényessel (Beiuş) összekötő aszfaltos utat. 20 km-t tettünk meg 600 m szintkülönbséggel. Szép túra volt.

A Királyerdő-hegységben nagy számban található karsztképződmények. A létrejött felszíni és mélyégi karsztoformák (karmezők, víznyelők, dolinák, uvalák, vakvölgyek, szárazvölgyek, szurdokok, szorosok, szétágzó, többszintes barlangrendszerek) a hegység fő értékei, melyek kiemelik Erdély hegyei közül. Megismeréséhez az erdélyi barlangászat és turizmus olyan úttörői járultak hozzá, mint Czárán Gyula, Handl Károly, Emil Racoviță, Bagaméri Béla és Xántus János.

Kerékpáros felfedezőtúra

SZIMA MÁRTON

A túra végére már lefele gurulunk

SZIMA CSILLA

Április. Itt a nyár. Idén a tavasz valahogy úgy esett, hogy észre sem vettük. Úgy lopta be magát március vége és április eleje közé, hogy csak akkor vetjük észre, mikor már tovajárt. Elnyelte a nagybetűs nyár. Már szikkad a föld, párás a levegő, száll a por. A nyár önző hiúsággal elűzte a zsenge tavaszt.

A megújult természettel új kirándulásra, új útra van szükség. Ehhez felfedező utakra indulunk kettesben, feltérképezni az útvonalat. Gondolatban már felvonult előttem a hegy-völgy, a napsütötte bércek. Csucs környékéről indulunk, az EKE-háztól. Innen biztosan több csoport kel majd útra megtapasztalni a természetjárás örömet.

Csucsán az állomáson hagyjuk az autót, innen kerékpárral balra fel a völgyön. A szikrázó napsütésben fafeldolgozó üzem csillan meg az út szegélyén. Fekete fedele úgy nyeli el a tűző napfényt, ahogy az üzem gyűjti magába az erdő zöld tartalmát. Vajon meg tudja-e valaki akadályozni a mértéktelen erdőirtást? Régi falusi házak tövében idős nénikék üldögélnek, szokás szerint köszöngetünk egymásnak. Templomból hazaérkezők sora meg-megbámul bennünket,

amint nagyobb fogaskerekre átkapcsolva haladunk az emelkedőn. Elhagyjuk Börvényt, majd módos hétvégi házak következnek. Csendes napsütötte vidék, néha kutyaugatás vagy báránybögés. Megállunk pihenni, merítünk a forrás vizéből. A madársereg kórusban választott a természet hangjára: mint felhúzott rugó kattogott a fakopáncs.

A Poik-hágón felfelé haladva gyakran már csak taszítva haladtunk előre. Fák, mint habzó fehér pamacsok, megágyazott magának a virágözön. Minden virágot egyszerre csalt elő a meleg, mintha mohón, kapzsink akarná használni a természet minden tartalékát. A kertekben egyszerre virágzik a tulipán, orgona, gyöngyvirág.

Végül elhagyjuk a lakott területet, néhol várfalra emlékeztető kőkerítések szegélyezik a gyümölcsöst. Érdekesek ezek a kerítések, úgy olvadnak bele a tájba, amilyen alaposan simul a kő között a habarcs, mit összeszes az eső az évek folyamán. Az út balra egyre meredekebb lesz. Kemény csapatmunka eredményeképpen sikerült a legmeredekebb részt is leküzdeni. Itt már csak kézben lehetett felvinni a bicikliket. Mikor felértünk, az út az erdőn vezetett tovább a kilátóig, de visszaneézve a látvány mindenért kár-

pólt. Szusszantunk egyet, hogy feltérképezzük a tájat. Valahol távol a látóhatár, ahol a bércek összeérnek az éggel, útra kél a szél, hogy szelek szárnyán köszöntse a megújult természetet. Egymás kezét fogva sokáig álltunk hangtalanul, s ott lent, közelebb az égből, csordultig telt az ember a lélek gazdagságával.

A perjei kilátót elhagyva meredek ereszkedőn gurultunk lefelé. Ameddig a szem ellát a Király-erdő tárult elénk. Néhány gyalogszeres kirándulóval is találkoztunk. Ezután egy megyei úton gurultunk tovább, míg elértük a beiktató utat, mely visszavezetett Börvénybe.

Vidám gyermekzsivaj fogadott a faluban; az aszfalton ugrabugrálósdi játszottak. A villanyoszlopon golyva próbálgatta szárnyait, megpihenni készült régi fészkekben a hosszú út után. Lassítottam, hogy a másik golyát is megfigyelhessem, amint gallyat hozott csőrében a fészkek igazításához. Ahogy megálltam, egy kislány felénk fordult, kis csoport tulipán volt a kezében, előttem sétálgatott. Kedvesen mosolygott, s felém nyújtott egy szálát. Azal a szál virággal nekem is átadott egy cseppnyi gyermeki boldogságot.

Májusi rendezvények

- **Április 30–május 1. (szombat–vasárnap):** Tisza-tó kerékpáros körtúra. Kétnapos, a letekerendő táv 65+45 km. Szállás panzióban, házikóban, sátorban kedv és igények szerint. Szervező: Szima Márton.
- **Április 30–május 2. (szombat–hétfő):** Csillagtúrák Csucsáról (12–26 km). Szervező: Kiss János.
- **Május 1. (vasárnap):** Kirándulás a Hója-erdőben az UFO-tisztásra (Kerek-pojána), 10 km. Találkozás 10 órakor a 31-es autóbussz Széchenyi téri megállójában. Szervező: Szatmári Béla.
- **Május 4. (szerda):** Séta a Péter-úton (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban.
- **Május 6–8. (péntek–vasárnap):** EKE-napi turistatalálkozó a várfalvi EKE-Várban. Érdeklődni Martonossy Magdánál.
- **Május 7. (szombat):** Jókai Mór Gyalogos Emlék- és Teljesítménytúrák (XIX. alkalommal) 55 km, 30 km és 13 km távon, Kolozsvár–Szind–Tordai-hasadék–Várfalva–Torockó útvonalon. Főrendező: Bagaméri Tibor. Az idén első alkalommal 80 km-es távon kerékpáros teljesítménytúra is indul. Szervező Branea Róbert. További részletek a www.ekekolozsvar.ro honlapon és a www.facebook.com/eke.kolozsvar Facebook-oldalon. Kapcsolat-tartó személyek: Szima Márton, Barabás Ibolya (gyalogos túra) és Branea Róbert (kerékpáros túra).
- **Május 10–12. (kedd–csütörtök):** Munkatúra Csucsán. Találkozás 7.15 órakor az állomáson. Szervező: Bagaméri Tibor. Bejelentkezni telefonon.
- **Május 11. (szerda):** István-forrás (9 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Május 12. (csütörtök):** Túraszervezők tanácskozása és választmányi gyűlés 18 órától a székházban.
- **Május 14. (szombat):** Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 órakor a 31-es autóbussz Széchenyi téri megállójában. Szervező: Márton Erzsébet.
- **Május 15. (vasárnap):** Jablonovszky Elemér emléktúra: Szénafüvek (15 km, 500 m szintkülönbség). Találkozás 9 órakor a kiskocsis megközelítés is. Szervező Kiss János. Érdeklődni telefonon. ♦ Hármasköszikla (14 km, 600 m szintkülönbség), megközelítés kiskocsival. Részletek telefonon. Szervező: Szima Márton.
- **Május 18. (szerda):** Cérna-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Május 20–22. (péntek–vasárnap):** Munkatúra Csucsán. Találkozás 7.15 órakor az állomáson. Szervező: Bagaméri Tibor. Bejelentkezni telefonon.
- **Május 21. (szombat):** Kirándulás a negrilasai nárciszrétre. Szervezők: Vas Géza és Martonossy Magda. Érdeklődni telefonon ♦ Testes (1240 m, gyalog 25 km, 900 m szintkülönbség). Szervező Kiss János. Érdeklődni telefonon.
- **Május 22. (vasárnap):** Csarnóháza–Jádremente–Bihar-Kolozs megyehatár–Trencsel-dűlő–Csucs; Kerékpáros túra (65 km). Szervező: Szima Márton. Részletek telefonon.
- **Május 25. (szerda):** Rejtett-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Május 28. (szombat):** Szénafüvek (15 km). Találkozás 9 órakor a Zöld béka vendéglő előtt (Irisz-telep). Szervező: Barabás Ibolya ♦ Hója-gerinc (10 km). Találkozás 10 órakor a Törökvágás tetején (a Pálumúzeum előtt). Szervező: Márton Erzsébet.
- **Május 29. (vasárnap):** Séta a Szászfenes melletti erdőben (12 km). Találkozás 9.15 órakor a 9-es autóbussz Bucium utcai megállójában (M21-es busszal Szászfenesig és vissza). Szervezők: Pál István és Pál Gyöngyi ♦ Plopi tető (15 km, 500 m szintkülönbség) kiskocsis megközelítés. Szervező Kiss János. Érdeklődni telefonon.
- **Június 1. (szerda):** Séta a Péter-úton (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban.
- **Szolgáltatás napok a székházban** (Kolozsvár, Fürdő/Cardinal Iuliu Hossu utca 20 sz., 13-as ajtó): hétfőn, csütörtökön 17–18 óra, kedden 10.30–12.30 óra között ♦ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban ♦ **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.

Rendezvényeire minden érdeklődőt szeretettel vár az EKE – Kolozsvár 1891!

ERDÉLYI GYOPÁR 2/2016

■ A tartalomból: 125 éves az EKE, Eröss Zsolt Teljesítménytúra, Tábortudnivalók (XXV. EKE Vándortábor, Borszék, július 26–31.), Korondfürdő – Unikumfürdő, Gemenele (Iker) Tudományos Rezervátum, A „kanyonos” és Szamothraki, Újra a zöld csúcson – Grossglockner.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Bagaméri Tibor 0742-776930	Pál Gyöngyi 0742-373546
Barabás Ibolya 0740-560742	Pál István 0264-572663
Branea Róbert 0723-400496, jokai.bringa@ekekolozsvar.ro	Székely Lavotta 0748-036290
Kiss János 0364-807639	Szima Márton 0766-703575
Martonossy Magda 0732-948221, martonossy@yahoo.com	Vas Géza 0742-659570
Márton Erzsébet 0742-037179	Titkár: Etédi József 0745-029946 és Székely Lavotta

Jókai Mór Kerékpáros Emlék- és Teljesítménytúra (1. kiírás)

■ **Rajt:** május 7., 7.00–7.30 között, a KMDSZ-székháztól (Petőfi/Avram Iancu u. 21.). Kérjük a résztvevőket, hogy lehetőleg NE késsenek a rajtnál. Amennyiben mégis sikerül elkésni, kérjük, telefonon lépjenek kapcsolatba a szervezőkkel (0755-116251 – KMDSZ-iroda). A kerékpártúra útvonala vázlatosan: KMDSZ-székház (RAJT)–Monostor/Egyesülés (Unirea) Sporttelep (1. EP)–Bükki Silva Kemping (2.

EP)–Sáros-bükk–Adrenalin Park/Mikesi házak (3. EP)–Hordós-kút (4. EP)–Túri-hasadék (5. EP)–Szind/Unitárius Pappak (6. EP)–Tordai-hasadék (7. EP)–Curmătura-nyereg (8. EP)–Várfalva/Községháza (9. EP)–Csegez–Székelykő-nyereg (10. EP)–Torockószentgyörgy/Unitárius Lelkészi Hivatal (11. EP)–Torockó/Koccintó Bár (CÉL).

Az útvonal hossza: 80 km. A szervezők által megszabott szintidő 12 óra, de becsléseink

szerint akár 9 óra alatt is lehet teljesíteni a túrát. Teljes szintemelkedés: 2061 m, teljes szintereszkedés: 1885 m.

A túra minősítése: **nehéz**, csak terep-kerékpározásban kellő gyakorlattal rendelkező, tapasztalt és edzett jelentkezőknek ajánljuk.

A szervezők a túra résztvevőinek túrazászlót és túrafüzetet biztosítanak, a túrát teljesítőket oklevéllel és kítűzővel jutalmazzák. A résztvevők egyes ellenőrző pontoknál (3. EP és 9. EP)

folyadékot és energiacsomagot kapnak, illetve szendvicseket fogyaszthatnak (6. EP és 9. EP), a túra végén pedig meleg étellel vendégléjük meg őket.

Az ellenőrző pontoknál tanulmányozni lehet a következő ellenőrző pontig vezető szakasz részletes nyomtatott térképét és útvonalprofilját.

A **visszatérés** Torockóról Kolozsvárra lehetséges a szervezők által biztosított, kerékpárszállításra alkalmas mikrobusszal.

A túrára be lehet nevezni előzetesen (interneten, a KMDSZ-székházban, a Szabadság szerkesztőségében), illetve személyesen a rajtnál. Az előzetesen nevező résztvevők kedvezményekben részesülnek a részvételi költségekből (nevezési díj, túrapóló, visszaszállítás).

Részletes információk a túra honlapján (www.ekekolozsvar.ro/jokaibringa), e-mailben (jokai.bringa@ekekolozsvar.ro) vagy telefonon (0723-400496).